

НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»
Кафедра «Комп'ютерної інженерії та програмування»

ФОРМАЛЬНІ МОВИ, ГРАМАТИКИ І АВТОМАТИ

Лекція 5

Побудова множини ВИБІР(О).

Гавриленко Світлана Юріївна
+380664088551 (Viber)
+380632864663 (Telegram)
Gavrilenko08@gmail.com
306BK

Побудова множини $\text{ВИБІР}(B \rightarrow \alpha)$

1) Якщо правило граматики має вигляд $B \rightarrow \alpha$ і α не є анулюючим ланцюжком, тобто **не існує** виведення $\alpha \rightarrow \$$, то

$$\text{ВИБІР}(B \rightarrow \alpha) = \text{ПЕРШ}(\alpha).$$

2) Для правил граматики, що анулюють, вигляду $B \rightarrow \$$ множина вибору визначається так

$$\text{ВИБІР}(B \rightarrow \$) = \text{СЛІД}(B).$$

3) Якщо правило граматики має вигляд $B \rightarrow \alpha$ і α є ланцюжком, що анулює то

$$\text{ВИБІР}(B \rightarrow \alpha) = \text{ПЕРШ}(\alpha) \not\supseteq \text{СЛІД}(B).$$

ПРИКЛАД 1

Побудувати множину ВИБІР (μ) для граматики $\Gamma_{5.1}$, заданої наступними правилами граматики:

1. $I \rightarrow \{SR\}$. 2. $R \rightarrow SR | \$$ 3. $S \rightarrow AB; | BA;$ 4. $A \rightarrow a | b$ 5. $B \rightarrow ++ | --$.

ПЕРШ(1) = { }, ПЕРШ(2.1) = ПЕРШ(S) = ПЕРШ(A) $\cup$ ПЕРШ(B) = {+, -, a, b}

ПЕРШ(2.2) = { \$ }, ПЕРШ(3.1) = ПЕРШ(A) = {a, b}, ПЕРШ(3.2) = ПЕРШ(B) = {+, -},

ПЕРШ(4.1) = {a}, ПЕРШ(4.2) = {b}, ПЕРШ(5.1) = {+}, ПЕРШ(5.2) = {-}.

СЛІД(S) = ПЕРШ(R) = ПЕРШ(S) = ПЕРШ(A) $\cup$ ПЕРШ(B) = {+, -, a, b, $\}$,

СЛІД(R) = { $\}$, СЛІД(A) = ПЕРШ(B) = {+, -, ;}, СЛІД(B) = ПЕРШ(A) = {;, a, b}.

ВИБІР(1) = ПЕРШ(1) = { }, ВИБІР(2.1) = ПЕРШ(S) = {+, -, a, b}, ВИБІР(2.2) =

СЛІД(R) = { $\}$, ВИБІР(3.1) = ПЕРШ(A) = {a, b}, ВИБІР(3.2) = ПЕРШ(B) = {+, -},

ВИБІР(4.1) = {a}, ВИБІР(4.2) = {b}, ВИБІР(5.1) = {+}, ВИБІР(5.2) = {-}.

ПРИКЛАД 2

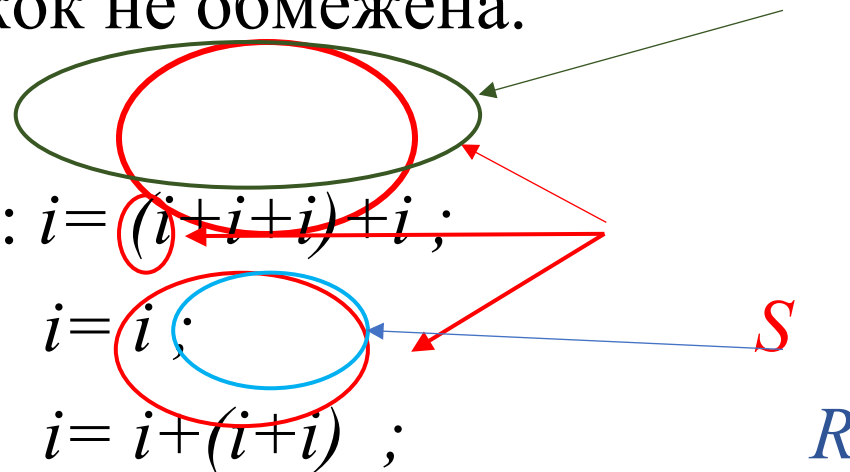
Побудувати множину ВИБІР (μ) для грамматики $\Gamma_{5.2}$, яка описує оператор присвоювання арифметичного виразу. Арифметичний вираз містить: { ідентифікатори i , $=$, $($, $)$, $;$ }. Кількість вкладених дужок не обмежена.

I

Приклади ланцюжків: $i = (i + i + i) + i ;$

$i = i ;$

$i = i + (i + i) ;$

1) $I \rightarrow i = S ;$

2) $S \rightarrow iR \mid S \rightarrow (S)R$

3) $R \rightarrow +S \mid R \rightarrow \$.$

ПРИКЛАД 2. ПРОДОВЖЕННЯ

1) $I \rightarrow i=S;$

2) $S \xrightarrow{\text{green}} iR \mid S \rightarrow (S)R$

3) $R \rightarrow +S \mid R \rightarrow \$.$

1. $\text{ВИБІР}(I \rightarrow i=S;) = \text{ПЕРШ}(1) = \{i\}$

2.1. $\text{ВИБІР}(S \rightarrow iR) = \text{ПЕРШ}(2.1) = \{i\}$

2.2. $\text{ВИБІР}(S \rightarrow (S)R) = \text{ПЕРШ}(2.2) = \{($

3.1. $\text{ВИБІР}(R \rightarrow +S) = \text{ПЕРШ}(3.1) = \{+\}$

3.2. $\text{ВИБІР}(R \rightarrow \$) = \text{СЛІД}(R) = \text{СЛІД}(S) = \{;,)\}$

ПРИКЛАД 3

Побудувати множину ВИБІР (μ) для граматики $\Gamma_{5.3}$:

$R = \{ 1. A \rightarrow BCc, 2. A \rightarrow gDB, 3. B \rightarrow \$, 4. B \rightarrow bCDE, 5. C \rightarrow DaB, 6. C \rightarrow ca, 7. D \rightarrow \$, 8. D \rightarrow dD, 9. E \rightarrow gAf, 10. E \rightarrow c \}$.

$\text{ВИБІР}(A \rightarrow BCc) = \text{ПЕРШ}(B) = \{a, b, c, d\},$

$\text{ВИБІР}(A \rightarrow gDB) = \text{ПЕРШ}(g) = \{g\},$

$\text{ВИБІР}(B \rightarrow bCDE) = \text{ПЕРШ}(b) = \{b\},$ $D \rightarrow \$$

$\text{ВИБІР}(C \rightarrow DaB) = \text{ПЕРШ}(D) \not\Rightarrow \text{ПЕРШ}(aB) = \{a, d\},$

$\text{ВИБІР}(C \rightarrow ca) = \text{ПЕРШ}(c) = \{c\},$

$\text{ВИБІР}(D \rightarrow \$) = \text{СЛІД}(D) = \{a, b, c, g, f\},$

$\text{ВИБІР}(D \rightarrow dD) = \{d\},$

$\text{ВИБІР}(B \rightarrow \$) = \text{СЛІД}(B) = \text{ПЕРШ}(C) \not\Rightarrow \text{СЛІД}(A) \not\Rightarrow \text{СЛІД}(C) = \{a, c, d, \} \not\Rightarrow$

$\{f\} \not\Rightarrow \{c, d, g, \} = \{a, c, d, g, f\}.$

$\text{ВИБІР}(E \rightarrow gAf) = \text{ПЕРШ}(g) = \{g\}, \text{ВИБІР}(E \rightarrow c) = \text{ПЕРШ}(c) = \{c\}.$

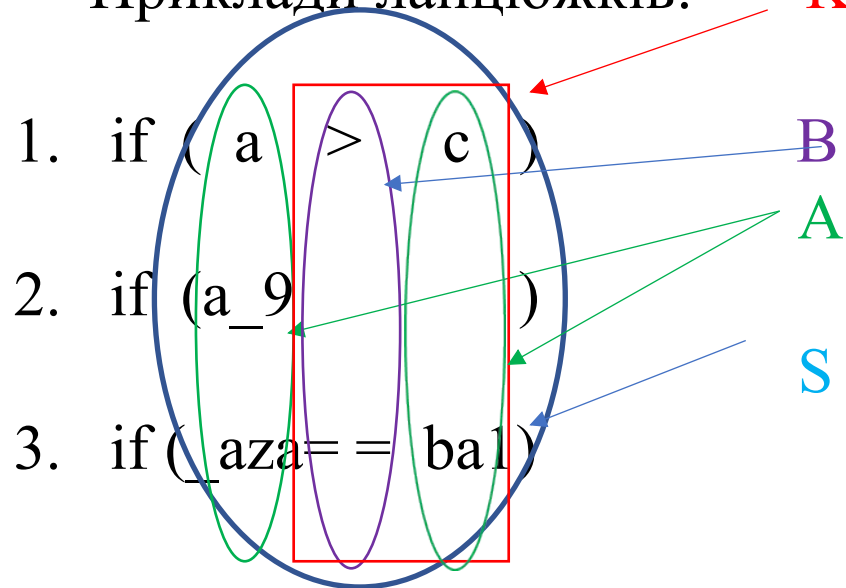
ПРИКЛАД 4

Побудувати функції **ПЕРШ**(μ), **СЛІД**(μ) та множину **ВИБІР**(μ) для граматики $\Gamma_{5.4}$, яка описує умовний оператор.

Умовний оператор містить: if, ідентифікатори, (,), <, >, ==, !=}.

Ідентифікатор містить символи: $a, b, c, z, \_$, цифри.

Приклади ланцюжків: **K**

Будуємо правила граматики:

1. $I \rightarrow \text{if } S$

2. $S \rightarrow (AK)$

3. $A \rightarrow DR$

4. $R \rightarrow CR \mid DR \mid \$$

5. $D \rightarrow a \mid b \mid c \mid z \mid \_$

6. $C \rightarrow 0 \mid 1 \mid 2 \mid 3 \mid 4 \mid 5 \mid 6 \mid 7 \mid 8 \mid 9$

7. $K \rightarrow BA \mid \$$

8. $B \rightarrow > \mid < \mid = \mid !=$

ідентифікатор

ПРИКЛАД 4. Продовження

Правила грамматики:

1. $I \rightarrow \text{if } S$

2. $S \rightarrow (AK)$

3. $A \rightarrow DR$

4. $R \rightarrow CR \mid DR \mid \$$

5. $D \rightarrow a \mid b \mid c \mid z \mid \_$

6. $C \rightarrow 0 \mid 1 \mid 2 \mid 3 \mid 4 \mid 5 \mid 6 \mid 7 \mid 8 \mid 9$

7. $K \rightarrow BA \mid \$$

8. $B \rightarrow > \mid < \mid = \mid !=$

Функції ПЕРШ

ПЕРШ (1) = {if}

ПЕРШ (2) = {(}

ПЕРШ (3) = ПЕРШ(D) = {a, b, c, z, _}

ПЕРШ (4.1) = ПЕРШ(C) = {0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9}

ПЕРШ (4.2) = {a, b, c, z, _}

ПЕРШ (4.3) = {\$}

ПЕРШ (5.1) = {a}

ПЕРШ (5.2) = {b}

ПЕРШ (5.3) = {c}

ПЕРШ (5.4) = {z}

ПЕРШ (5.5) = {_}

ПЕРШ (6.1) = {0}

ПЕРШ (6.2) = {1}

.....

ПЕРШ (6.10) = {9}

ПЕРШ (7.1) = ПЕРШ(B) = {>, <, ==, !=}

ПЕРШ (7.2) = {\$}

ПЕРШ (8.1) = {>}

ПЕРШ (8.2) = {<}

ПЕРШ (8.3) = {==}

ПЕРШ (8.4) = {!=}

ПРИКЛАД 4. Продовження

Правила грамматики:

1. $I \rightarrow \text{if } S$
2. $S \rightarrow (AK)$
3. $A \rightarrow DR$
4. $R \rightarrow CR \mid DR \mid \$$
5. $D \rightarrow a \mid b \mid c \mid z \mid \_$
6. $C \rightarrow 0 \mid 1 \mid 2 \mid 3 \mid 4 \mid 5 \mid 6 \mid 7 \mid 8 \mid 9$
7. $K \rightarrow BA \mid \$$
8. $B \rightarrow > \mid < \mid = \mid !=$

Функції СЛІД:

СЛІД (S) = СЛІД(I) = $\{\$ \}$

СЛІД (A) = ПЕРШ(K) = ПЕРШ(B) = $\{>, <, ==, !=,)\}$

СЛІД (K) = $\{)\}$

СЛІД (D) = $\{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, a, b, c, z, \_, 0, >, <, ==, !=,)\}$

СЛІД (R) = СЛІД (A) = $\{>, <, ==, !=,)\}$

СЛІД (C) = ПЕРШ (R) = ПЕРШ(C) $\nrightarrow$ ПЕРШ(D) $\nrightarrow$ СЛІД (A)
= $\{1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, a, b, c, z, \_, >, <, ==, !=,)\}$

СЛІД (B) = ПЕРШ (A) = $\{a, b, c, z, \_ \}$

$K \rightarrow \$$

$K \rightarrow \$$

ПРИКЛАД 4. Продовження

Правила граматики:

1. $I \rightarrow \text{if } S$

2. $S \rightarrow (\text{AK})$

3. $A \rightarrow \text{DR}$

4. $R \rightarrow \text{CR} \mid \text{DR} \mid \$$

5. $D \rightarrow a \mid b \mid c \mid z \mid \_$

6. $C \rightarrow 0 \mid 1 \mid 2 \mid 3 \mid 4 \mid 5 \mid 6 \mid 7 \mid 8 \mid 9$

7. $K \rightarrow \text{BA} \mid \$$

8. $V \rightarrow > \mid < \mid = \mid !=$

Функції ВИБІР

ВИБІР (1) = {if}

ВИБІР (2) = {(}

ВИБІР (3) = {a, b, c, z, _}

ВИБІР (4.1) = {0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9}

ВИБІР (4.2) = {a, b, c, z, _}

ВИБІР (4.3) = СЛІД (R) = {>, <, ==, !=,)}

ВИБІР (5.1) = {a}

ВИБІР (5.2) = {b}

ВИБІР (5.3) = {c}

ВИБІР (5.4) = {z}

ВИБІР (5.5) = {_}

ВИБІР (6.1) = {0}

ВИБІР (6.2) = {1}

.....

ВИБІР (6.10) = {9}

ВИБІР (7.1) = {>, <, =, !=}

ВИБІР (7.2) = СЛІД (K) = ({ $\rightarrow$ })

ВИБІР (8.1) = {>}

ВИБІР (8.2) = {<}

ВИБІР (8.3) = {==}

ВИБІР (8.4) = {!=}

ДЯКУЮ ЗА УВАГУ